

7. Možnosti řešení bezdomovectví

A. POSTOJ STÁTU A JEHO INSTITUCÍ K BEZDOMOVSTVÍ V ČR

Česká republika

- nemá ani jedinou instituci, ani jedno oddělení MPSV nebo jiného ministerstva, které by se problémem bezdomovství zabývalo

MPSV

- podílí se na plánu Národní akční plán sociálního začleňování 2008-2010
- přispívá svými dotacemi na azylové domy a jiné ubytovny pro bezdomovce (převážně provozované křesťanskými organizacemi), ale tyto dotace zdaleka nezabezpečují jejich provoz.

Města

- ve větších obcích obvykle fungují tzv. Městská centra sociálních služeb a prevence, která sdružují obecní i soukromé neziskové organizace, které vedle poskytování základních potřeb zajišťují ubytování osobám v bytové tísní a další služby:
 1. poradenství a pomoc,
 2. asistenci při hledání nového ubytování,
 3. denní centra (komunitní centra),
 4. noclehárny,
 5. azylové domy,
 6. „domy na půli cesty“ apod.

Charitativní organizace (Armáda spásy, Naděje, Sestry matky Terezy...)

- provozují převážně Azylové domy a ubytovny pro bezdomovce v České republice, nicméně tato pomoc se nedostává zdaleka všem bezdomovcům.

Pouliční časopis Nový prostor (původně Patron),

- bezdomovcům pomáhá od konce roku 1999, vydává jej občanské sdružení Nový prostor (od února 2001 vychází druhý pouliční časopis **Patro** vydávaný občanským sdružením Mezipatro
- polovina peněz z každého čísla zůstává prodejci (bezdomovci).

B. ORGANIZACE ZABÝVAJÍCÍ SE PROBLEMATIKOU BEZDOMOVECTVÍ V ČR

1. **Armáda spásy** - její působení bylo obnoveno v roce 1990 a v současnosti provozuje 27 center v 9 českých městech;
2. **Naděje** - je pravděpodobně nejznámější organizací, registrována byla v roce 1990; v současné době má pobočky ve 12 českých městech, 7 z nich poskytuje rovněž služby bezdomovcům - její činnost zahrnuje čtyři hlavní programy:
 - integrační program (zaměřený na bezdomovce),
 - program pro třetí věk (zahrnuje provozování domů pokojného stáří),
 - program pro mentálně postižené a poskytování náhradní rodinné péče;
3. **Občanské sdružení Emauzy ČR** - bylo založeno v roce 1991 a v současné době spravuje 19 objektů v osmi okresech ČR - Pro přijetí do tzv. Emauzských domů jsou stanoveny relativně přísné podmínky – klienti se musí zříci alkoholu, drog a násilí, musí být ochotni

pracovat podle svých psychických a fyzických možností a vytvářet přátelské společenství (náhradní rodinu) - Hlavním cílem je znovuzařazení klientů do normálního života po absolvování resocializačního procesu;

4. **Česká katolická charita** – je nejsilnější nestátní organizací provozující 220 center na celém území ČR.

ZÁKLADNÍ FÁZE POSKYTOVANÝCH SLUŽEB BEZDOMOVČŮM (případ Armády spásy)

1. Přespání na **ubytovnách (noclehárnách)**, kde musí klienti projít hygienickou očistou - špinavé ošacení je klientům vypráno a druhý den vráceno - Ubytovny umožňují jen občasné přespání a uspokojení základních potřeb (služeb noclehárny mohou využít maximálně po dobu tří nocí, opakovaně po uplynutí dvou týdnů; výjimečně lze pobyt prodloužit na dobu maximálně tří měsíců);
2. **Azylové domy**, které mohou poskytnout ubytování na několik měsíců až let - Předpokladem je, že se obyvatel takového zařízení bude podílet na sociálně terapeutických programech směřujících k jeho znovuzáclenění do společnosti - Za ubytování se obvykle platí v průměru 130 korun za den, měsíční částka nesmí přesáhnout 75% celkových příjmů ze sociálních dávek;
3. ubytování v zařízení s několika byty (byty/domy na půl cesty), které mají ověřit schopnost jedince začlenit se zpět do společnosti a jeho schopnost samostatně se starat o byt - Kontrolu provádějí sociální pracovníci - Obvykle se hovoří o poskytujících ubytování maximálně po dobu jednoho roku - Klient musí absolvovat pohovor a být doporučen vedoucím pracovníkem organizace;
4. Poslední fází je ubytování v běžném nájemním bytě (ubytovně poskytované na komerční bázi) - Armáda spásy získala několik obecních bytů, které může převést na jejich nájemníky po několika měsících až letech, kdy prokáží, že jsou schopni samostatného, spořádaného života a dostání závazků plynoucích z ubytování.

C. LEGISLATIVNÍ ZABEZPEČENÍ BEZDOMOVSTVÍ V ČR?

1. Listina základních práva a svobod

- čl13, odst1 – základní práva a svobody;
- čl 26, odst.3 – právo na získávání prostředků pro své potřeby prací;
- čl 30, odst1 – právo na přiměřené hmotné zabezpečení;
- čl. 31 – právo na ochranu zdraví;

LZPS parafrázuje **Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech**:

- Čl 11 – právo každého jednotlivce na přiměřenou životní úroveň pro jednotlivce a jeho rodinu;
- Čl12 – právo každého na dosažení nejvýše dosažitelné úrovně fyzického a duševního zdraví;

2. Zdravotní péče

- Zákon č. 20/1966Sb. – §9 – právo na poskytování zdravotní péče, volbu lékaře;

3. Sociální zabezpečení

- č.100/1988Sb, § 90, 91 – zaručení péče pro občany vyžadující zvláštní pomoc a pro občany společensky nepřizpůsobivé;
- podmínky pro posuzování potřebnosti viz Zákon o sociální potřebnosti č. 482/1991 Sb., § 8a, odst1;
- nároky a práva v sociální oblasti jsou spojené s trvalým bydlištěm, tj. dle zákona o hlášení a evidenci pobytu občanů č. 132/1982Sb., §4, odst1;

4. Bydlení

- právo na bydlení není explicitně stanoveno ústavou ani zákonem;
- V LZPS v čl 30, odst2 a MPHKP čl 11, odst1 – nejméně přístřeší nebo ubytování jako nezbytné pro zajištění základních životních podmínek;
- státní opatření na podporu bydlení je zacílena ve formě příspěvků obcím a obecním úřadům, vlastníkům domů, stavebníkům, příspěvky podporující výstavbu a udržování bytového fondu a kvalitu bydlení;
- příspěvek na bydlení je pro b. obtížně dosažitelný – je nutné mít trvalé bydliště, stálé zaměstnání či registraci na úřadě práce, osobní doklady, placení nájemného v přecházejícím období aj.
- problém lidí žijících obtížných životních podmínkách je řešen financováním azylových domů, holobytů či jiných ubytovacích zařízení obcemi či státem;

4. Chudoba/nouze

- = nedosahování ŽM - pokles adaptability s věkem, nedostatečným vzděláním, fyzickým a duševním postižením či chorobou;
- hmotná nouze (příjem pod ŽM), sociální nouze (neschopnost uspokojit své životní potřeby z jiných důvodů než z důvodu příjmu), morální nouze (sociální situace člověka, kdy uspokojuje své základní životní potřeby nedůstojným způsobem, např. konzumací zbytků a odpadků nebo drobnou kriminalitou);

5. Řešení pomocí občanských iniciativ

- je možné vzniknout na základě zákona č.83/1990 Sb., činnost nadací je upravena občanským zákoníkem č. 40/1963Sb.;
- roviny a formy pomoci os: - svépomoc a vzájemná pomoc členů/Sdružení občanů se ZP – solidarita mezi rodinami – církevní nebo občanská dobročinnost – nepřímá nadační pomoc;
- hrají doplňují úlohu státu a obcí, výhodou je dobročinnost;

6. Ostatní způsoby řešení jakožto extrémního sociálního vyloučení (p.33-4)

- legislativní právo na bydlení a jeho důsledné uplatňování jako základní předpoklad společenského vyloučení),
 - úsilí k podpoře solidarity v boji proti sociálnímu vyloučení,
 - vytváření a udržování pracovních míst,

- investice do pracovních sil vzděláním zajištěním dostatečné kvalifikace,
 - rovné příležitosti pro všechny,
 - úsilí proti xenofobii a rasismu,
 - programy sociální integrace a reintegrace,
 - permanentní udržování sociálního dialogu,
- účinná aplikace práva a přizpůsobování legislativy společenským změnám,
 - péče o veřejné zdraví,
 - posilování vzdělanosti,
- udržování mezinárodních vztahů při stavbě evropského trhu práce,
 - zvyšování péče o bezpečnost práce.

Přetrvávající problémy při řešení bezdomovectví v ČR (Obadalová, 2001)

- největším problémem je neexistence odstupňovaného bydlení - pokud je osoba z jakéhokoliv důvodu vyloučena z normálního bydlení a nedisponuje dostatečnými finančními prostředky k úhradě ubytovny nebo hotelu, ocitá se prakticky okamžitě na ulici;
- azylová zařízení mohou poskytnout pouze nocleh a možnosti uspokojení základních potřeb jako je strava, hygiena, ošacení a základní lékařská péče;
- přístup k sociálním nájemným bytům, které by mohly poskytnout obce, je téměř nulový (obce často váží ochotu takový byt poskytnout na podmínku trvalého bydliště v lokalitě).